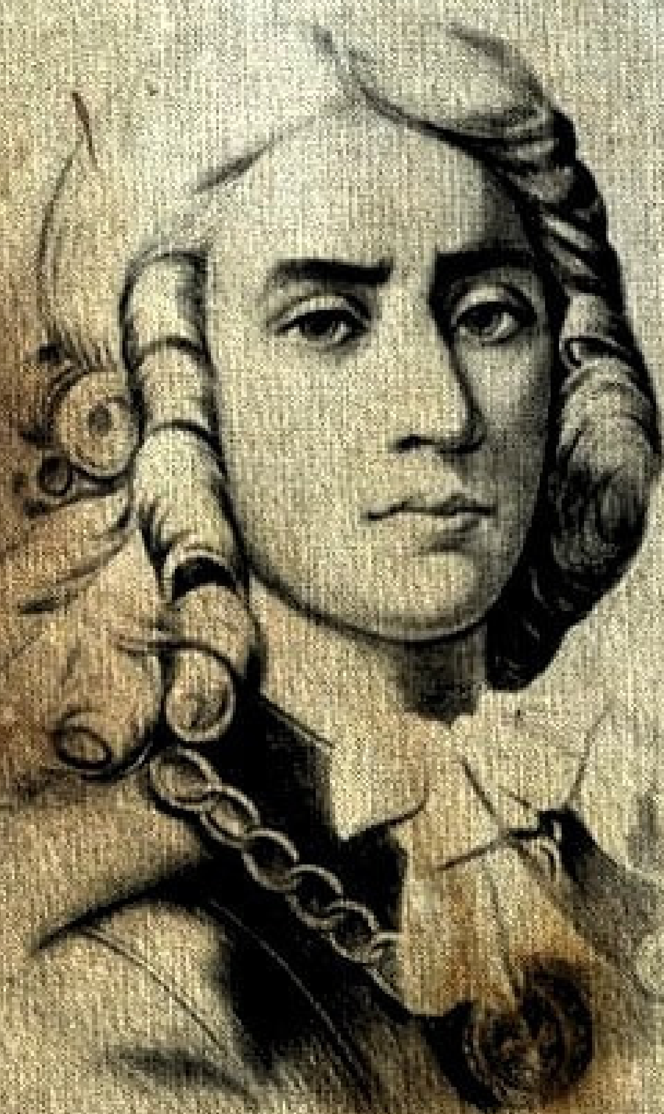
Dimitrie Cantemir

Stârpirea familiilor lui Brâncoveanu și a Cantacuzinilor

DIMITRIE CANTEMIR

Scurtă povestire despre stârpirea familiilor lui Brâncoveanu și a Cantacuzinilor

cca. 1719, publicată prima dată în 1772

Uimitoarele revoluții ale dreptei răzbunări a lui Dumnezeu asupra familiei lui Brâncoveanu și a Cantacuzinilor, vestiți în Valahia

1. Constantin Cantacuzino - fiul lui Șeitan Oglu Cantacuzino, cel spânzurat de sultanul Murad al treilea, tatăl Cantacuzinilor din Valahia - a fost osândit la leat 7172 la moarte prin gâtuire de către domnul Grigorie Ghica. Pricina a fost că i-a purtat gând rău și voia să-l pârască pe Grigorie cu vicleșug la Poartă.

2. Acest Constantin avea șase feciori: Șerban, Drăghici, lordache, Matei, Constantin stolnicul și Mihail.

3. Șerban, spurcând (cum umblă vorba nu puțin la munteni) patul domnului Duca și ieșind la iveală nelegiuirea făcută de el, temându-se de cazne, a plecat la Țarigrad, unde, dezvinovățindu-se în fața turcilor prin dare de bani, a luat domnia muntenească la leat 7187, ianuarie, ziua a, șasea.

4. A început corespondență cu preaputernicii Europei, și mai ales cu chesarul, cu țarul și cu craiul leșesc. A încercat de multe ori să se lepede de turci și să-și alăture armele creștinilor, dar, fiind împiedicat de fiecare dată de frații, săi, își părăsea planurile.

5. După aceea, la leat 7197, adunând o oaste de vreo 20 000 și făcând rost de 40 de tunuri mari și de asemenea pregătind și zaherele pe câțiva ani, s-a gândit să pornească război fățiș contra turcilor, vrăjmașii întregii creștinătăți. Pentru aceea, i-a trimis pe patru dintre boierii săi credincioși și care erau de aceeași părere cu el la chesarul Leopold ca să-l vestească despre planurile sale, să hotărască împreunarea armelor și supunerea și să fie ținuți totdeauna sub ocrotirea lui. Constantin stolnicul și Mihail, frații săi, și Constantin Brâncoveanu, nepotul său, dintotdeauna potrivnici faptelor sale cucernice, văzând că nu-l pot întoarce cu vorbele lor măgulitoare de la cele plănuite, au hotărât să-l dea pierzaniei și astfel, în puține zile, cu ajutorul unei slugi care servea băuturi, l-au ucis cu otravă (cum se zvonește) la sus-pomenitul leat, octomvrie ziua 29.

6. După ce au săvârșit această ucidere de frate, îngrijindu-se mai mult de chiverniseala lor decât de cea a creștinilor, Constantin stolnicul și Mihail spătarul l-au ales la domnie pe Constantin Brâncoveanu, care, jelind numai de ochii lumii moartea neașteptată a unchiului său, a primit nu cu o mică bucurie, abia ascunsă, schiptrul domnesc, iar cu averile și bogățiile răpite de la Șerban a dobândit întărirea domniei sale de la Poartă. Pe văduvă, soția lui Șerban, cu singurul ei fiu și cu cele trei fete i-a băgat în temniță, amenințând-o nu numai că-i va face rău, ci și că o va da pierzaniei împreună cu copiii ei, dacă nu-i va da 250 000 de taleri, sub pretext că atât ar fi cheltuit el la turci ca să n-o trimită cu copiii la Țarigrad (ceea ce ea, sărmana, dorea cu tot dinadinsul).

7. Aflându-se la o așa mare ananghie, ea a cerut sprijinul chesarului, iar la rugămintea ei, chesarul Leopold l-a trimis pe generalul Veterani cu 7000 de ostași, care au slobozit-o pe sus-numita doamnă cu copiii ei din prinsoarea de la mănăstirea Cotroceni, unde era păzită, și au dus-o în Transilvania, sub ocrotirea chesarului. O, Doamne, îndelung răbdătorule! Brâncoveanu însuși, copil fiind, după moartea tatălui său (pe care domnul Grigorie poruncise să-l spânzure, tot pentru vina unui vicleșug uneltit împreună cu Constantin), fusese luat de unchiul său Șerban, ținut bine și cu o creștere aleasă, iar mai apoi înălțat la dregătoria de vel-logofăt, se ridică acum precum un vrăjmaș jurat împotriva copiilor și a văduvei celui ce-l hrănise, îl ocrotise și fusese binefăcătorul său, domnul Șerban.

8. Totuși, ca să nu fie socotit de preaputernicii creștinilor drept un vrăjmaș al creștinității, a început, făcând la fel ca Șerban, să aibă corespondență cu domnitorii creștini, dar cu ce inimă urma a arătat-o; ori cum, a primit (drept răsplată) de la chesarul Leopold titulușul de principe al Sfântului Imperiu Roman, el și familia lui, pe veci. A mai primit și de la împăratul Petru întâiul, monarhul întregii Rusii, mare încredere și prietenie.

9. La leatul de la Hristos 1703, lui Brâncoveanu - în zilele viziratului lui Rami Mehmed-Pașa, care (ațâțat de Alexandru Mavrocordat) i-a fost cel mai aprig dușman - i s-a trimis vorbă, din porunca sultanului Mustafa, să se înfățișeze în luna aprilie a anului pomenit la Adrianopol (unde se afla pe atunci sultanul) pentru ca, mazilindu-l, fie să-l trimită în surghiun, fie să-l osândească la moarte. El însă, prin mijlocirea muftiului de atunci,

Feizullah-Efendi, cu o mare sumă de bani a scăpat de această nenorocire și a fost lăsat iarăși să revină în țara sa, cu titulușul de domn ebedi, adică pe veci, care i-a fost hărăzit lui și familiei sale.

10. După ce s-a reîntors în Valahia, Brâncoveanu - pe care spaima de turci îl făcuse, ca și pe Cain, să tremure de amărăciunea morții, precum dinții lui Lazăr, încrezându-se într-ai săi, dar mai ales în stolnicul Constantin Cantacuzino, l-a înștiințat despre toate treburile privitoare la corespondența sa cu domnitorii creștini, destămuindu-i ultimele sale planuri și spunându-i că mai bine ar dori să moară cerșind o bucată de pâine pe pământ creștinesc decât să mai treacă vreodată peste Dunăre spre Țarigrad.

11. Întărindu-se în această hotărâre a sa, Brâncoveanu și-a clădit o curte într-unul din satele (pe care le cumpărase mai înainte în Transilvania), iar comorile de aur, argint și de pietre scumpe și le-a pus în păstrare în orașul transilvănean Koronstat, o sumă însemnată de monezi la Veneția, o alta, nu mai mică decât aceasta, a dat-o la Cabinetul chesarului, cu procente anuale.

12. Între timp, s-a întâmplat că pacea dintre Măriile lor țarul și sultanul, încheiată la Carloviț, care îl stânjenea cel mai mult pe craiul șved, a fost ruptă. Încă înainte de ruperea păcii, capuchehaiele sale, aflate la Poartă, i-au dat de știre lui Brâncoveanu despre aceasta. Văzând acestea, Brâncoveanu a început să se frământe în fel și chip cu gândul ce sa aleagă dintre aceste două: ocrotirea chesarului (care îi fusese întărită de mai multe ori) pentru sine și ai săi, până la un prilej fericit, sau ocrotirea Măriei Sale țarului, pe care, prin David, trimisul său la Moscova, iar mai apoi prin Castriotul îl încredințase și îi făgăduise că, atunci când va fi nevoie, nu numai că își va uni armele împotriva turcilor, ci va alătura la polcurile țarului și o oaste numeroasă de bulgari și de sârbi (care, după voia sa, susținea că era gata) și legându-se să-i dea destule zaherele (pe care, într-adevăr, le avea strânse, îndeajuns de multe, în mănăstiri și în alte locuri și popasuri) și să-l slujească cu credință și dreptate.

13. Văzând acestea, Constantin Cantacuzino, ca o vulpe bătrână, a început să născocească zi de zi noi vicleșuguri, păgubitoare politicii. Brâncoveanu, dorind să primească sfaturi mai lămuritoare de la ai săi, și mai ales de la amintitul Constantin, ce trebuie să facă, le-a arătat situația,

zicând: „Pacea dintre țar și sultan a fost ruptă; trimisul deosebit, domnul Tolstoi, este întemnițat la Edikule; războiul împotriva rușilor este vestit prin firmane; craiului șved i s-a promis ajutor. Lui Dimitrie Cantemir, care, este pus domn în Moldova (în locul mazilitului Nicolae Mavrocordat), i s-a poruncit cu tărie să păzească hotarele, pentru ca dușmanul să nu poată afla ce se petrece la turci, și să ridice neîntârziat un pod peste Dunăre; din schimbările acestor lucruri se vede limpede că turcii vor porni război contra rușilor.”

14. Constantin, văzând înclinarea lui Brâncoveanu, cu o prefăcută smerenie, i-a dat un sfat măgulitor, zicându-i: „Într-adevăr, ar fi bine să ne lepădăm de jugul turcesc, dar nu mai înainte ca polcurile rusești să treacă peste Dunăre. Căci cine știe dacă vom avea o soartă mai bună sub stăpânirea rusească; nu va cădea, oare, asupra noastră urgia chesarului, nu vom fi supuși, oare. robiei tătărești, noi și ai noștri și tot norodul întregii țări?”

15. Cu aceste păreri potrivnice, Constantin Cantacuzino a întors gândul lui Brâncoveanu de la planul cucernic început mai înainte, însă l-a sfătuit să nu întrerupă corespondența și făgăduințele de sprijin trimise țarului prin Castriotul, dar amândouă erau mincinoase. Căci cu puțină vreme mai înainte, o seamă de boieri moldoveni, părăsindu-l pe Nicolae Mavrocordat, au plecat în Transilvania, printre aceștia aflându-se și Dimitrașco Racoviță, ginerele lui Mihail Cantacuzino, fratele mai mic al lui Mihail Racoviță, domnul de acum al Moldovei, pe atunci mazilit, căruia socrul său, Mihail Cantacuzino, îi dezvăluia prin scrisori toate sfaturile date lui Brâncoveanu, iar Dimitrașco Racoviță îl înștiința despre toate acestea pe fratele său, Mihail Racoviță. Mihail-Vodă, pe atunci întemnițat la Edikule, i-a trimis vizirului de atunci, Kiuprili Oglu Numan-Pașa, în scris, cuvânt cu cuvânt, toate sfaturile lui Brâncoveanu, primite de la fratele său din Transilvania, dar în zilele viziratului său toate acestea au fost păstrate sub mare tăcere. Dar după ce Numan-Pașa a fost mazilit, sultanul i-a poruncit mai întâi lui Mehmed-Pașa, care îl înlocuise, să știe că Brâncoveanu, domnul Valahiei, uneltește răzvrătirea, și de aceea să găsească un mijloc de a-l prinde și a-l aduce la Țarigrad, ca să fie pedepsit.

16. Tot atunci a sosit și hanul crâmlean, Devlet Gherai, chemat la sfat cum să fie duse lucrurile la bun sfârșit, căruia, de îndată ce a fost înștiințat despre începerea războiului cu țarul, i s-a spus mai întâi despre mazilirea și prinderea lui Brâncoveanu, învinuit de ai săi de răzvrătire. Hanul a dat de îndată sfatul ca Dimitrie Cantemir, numit domn al Moldovei, să fie făcut domn al Valahiei și să i se dea orice putere și firman pe care le-ar cere el, pentru ca, după ce îl va prinde și îl va trimite pe Brâncoveanu la Țarigrad, să rămână el însuși domn în Țara Muntenească, iar în Moldova să-l pună domn pe fratele său sau pe cine îl va alege el.

17. Acestea fiind astfel hotărâte, hanul tătăresc s-a întors în Crimieea, iar Dimitrie Cantemir, la leat 1710, în luna noiembrie, a plecat în Moldova, iar din Moldova urmând să plece cu cai de postă în Valahia.

18. Cum a lucrat, Dimitrie Cantemir după ce a sosit în Moldova pentru cauza creștinilor este cunoscut Cabinetului Măriei Sale țarului. A fost însă pârât de Brâncoveanu și de Cantacuzino prin scrisori de taină ca fiind nevrednic de încredere și că el este creștin doar cu numele, dar în faptă este cu totul turcit, și așa mai departe.

19. În pofida acestora, Măria Sa țarul, privind faptele sale, a primit credința făgăduită de el, pe cât de înțelept, tot pe atâta de mărinimos, și i-a poruncit să se împace cu domnul Valahiei și să-și unească puterile în folosul tuturor creștinilor. La fel i-a poruncit și lui Brâncoveanu, ca el, lăsând la o parte vechea vrăjmășie, să știe că domnul Cantemir este primit sub credința Măriei Sale.

20. Brâncoveanu, primind această poruncă de la Măria Sa țarul, sub chipul de a lega prietenie, l-a trimis la Dimitrie Cantemir pe secretarul său Corbea (care trăiește acum la Kiev), hiritisindu-l nu în scris, ci prin vorbe, pentru că s-a făcut credincios Măriei Sale țarului, că a trecut, în tractat ponturile privitoare la sine și la domnia sa, că) s-a ridicat și se trudește împreună pentru cauza atât de mult dorită, ca un adevărat creștin, cerând, pe lângă acestea, să-i facă cunoscut în ce chip s-a închinat el cu ai săi Măriei Sale țarului.

21. Dimitrie, fiind încunoștiințat de credința pe care Brâncoveanu a jurat-o de mulți ani Măriei Sale țarului, i-a dat de veste prin același Corbea

despre sine că i-a făgăduit Măriei Sale țarului credința sa și i-a jurat că, atunci când va fi vremea prielnică, își va dovedi cu toată stăruința slujba sa. Pe de altă parte, el Brânooveanu să se păzească de turci, ca să nu fie prins înainte de vreme, și pe lângă aceasta i-a mai dezvăluit și toată îndatorirea sa, adică cum i s-a poruncit să-l prindă, dacă va fi cu putință, și să-l trimită sub pază puternică la Țarigrad. Și altele.

22. Auzind acestea, ce a făcut nefericitul Brâncoveanu? Abătând singur asupră-și mânia dumnezeiască, fără nici o teamă de Dumnezeu, a făcut cunoscute în amănunt aceste cuvinte ale lui Dimitrie Cantemir craiului șved care se afla pe atunci la Bender. A mai adăugat și ca el să aibă grijă ca oastea șvedă și cazacii lui Mazeppa, care se aflau la Iași în cvartirele de iarnă, să nu fie dați de către domnul Dimitrie pe mâna rușilor.

23. Craiul șved i-a trimis degrabă scrisoarea lui Brâncoveanu vizirului, care chiar atunci își strângea oastea la Adrianopol, iar șvezilor și cazacilor le-a poruncit să părăsească de îndată Iașii și să plece la Bender.

24. Acestea le-a scris deci Brâncoveanu craiului șved, iar vizirului i s-a plâns că nu poate îndeplini poruncile cele atât de trebuincioase sultanului privind strângerea zaherelelor, pregătirea lemnelor pentru construirea podului la Dunăre, adunarea castei și altele, fiindcă Dimitrie Cantemir, domnul Moldovei, a scos vorbă în toată Valahia cum că el este mazilit din domnie de către Poartă și că va fi, în scurtă vreme, prins și trimis în lanțuri la Țarigrad.

25. Aflând vizirul acestea de la craiul șved și de la Brâncoveanu, a chemat capuchehaia lui Dimitrie Cantemir și l-a înștiințat despre cele scrise din partea craiului și a lui Brâncoveanu. Vizirul s-a prefăcut a nu-i da crezare lui Brâncoveanu deoarece îl știa ca un răzvrătit fățiș. Capuehehaia lui Cantemir, deși cunoștea lucrurile, a spus că își pune chezășie viața, dacă acestea se arată a fi adevărate, și de îndată i-a trimis domnului său în taină o scrisoare prin care îl înștiința că este învinuit de craiul șved și de domnul Valahiei că este răzvrătit și hainit.

26. Și astfel, vizirul a pus sub straja capuchehaia lui Dimitrie, iar serascherului de Bender i-a poruncit ca, de îndată ce Cantemir va sosi cu oastea sa la Bender, să-l pună în lanțuri și să-l trimită înaintea vizirului. O

altă poruncă a trimis-o domnului Dimitrie însuși, ca la 23 aprilie să vină negreșit cu oastea sa la Bender.

27. Brâncoveanu, cu o astfel de politică a lui Constantin Cantacuzino, mai mult măgulit decât îndrumat, a încălcat credința dată Măriei Sale țarului și, săpând groapa altuia, și-a pregătit sieși capcana de neînlăturat. O, inimă vicleană, o, dreptate dumnezeiască! La același leat, 1711, Măria Sa țarul, care urma să intre în Moldova pentru apărarea și slobozirea creștinilor de sub jugul turcesc, l-a trimis din vreme în sprijinul lui Dimitrie Cantemir, aflat la ananghie, pe general-maiorul - pe atunci încă brigadier - Kropotov, cu câteva polcuri. În urma lui a sosit feldmareșalul Boris Petrovici. Peste puțin timp a ajuns și însuși Măria Sa țarul si, sosind la Iași, cât de statornic și de credincios l-a găsit el pe Dimitrie Cantemir nu ni se cade să vorbim mai mult aici, deoarece însuși Măria Sa țarul este încunoștințat îndestul despre acestea.

28. La Măria Sa țarul, care mai zăbovea la Iași, a sosit și Castriotul (sau mai bine zis Iscariotul), ca trimis de taină de către Brâncoveanu însuși. Acesta amesteca diferite vorbe sub numele de pace, numai spre a tărăgăna lucrurile; treaba lui adevărată era însă să arate că domnul său Brâncoveanu și Constantin Cantacuzino erau foarte darnici în făgăduieli, dar nu erau în stare să le îndeplinească, și, mai cu seamă, că nu pot asigura zaherelele atât de trebuincioase Măriei Sale țarului, arătând drept pricină sosirea vizirului și a hanului tătarilor, care era deja și el pe aproape, cât și nenorocirile păgubitoare de acum (ca și cum treburile celor viteji trebuiau să fie numai pentru el nepăgubitoare), pentru el însuși și pentru întreaga țară fără să dea măcar niște zaherele sau orice alt sprijin ar fi dat.

29. Acestuia i s-a alăturat și o față bisericească oarecare, care sub chipul sfințeniei uneltea vicleșuguri diavolești. O, Doamne, cum diavolul n-a putut niciodată să-i ispitească pe oamenii Domnului fără fățărnicia sfințeniei! luda apostolul l-a vândut pe Hristos iudeilor și păgânilor. Arie a făcut aceeași ticăloșie; patriarhul Nestorie l-a despărțit pe Fiul Domnului de Fiul Mariei. Așa era și acesta, o unealtă a prefăcătoriei, cel mai ales vas al diavolului, care a pus la cale o capcană pentru oastea creștinească și necinstitul de el n-a șovăit să-l dea pe mâna dușmanului pe însuși unsul lui Dumnezeu.

30. Acestea erau deci uneltirile deșarte ale oamenilor diavolului. Dumnezeu însă, ale cărui cugete stau departe de cugetele oamenilor, priviți-ce a făcut: Inimile dușmanilor, chiar în flăcările lui Marte, în trăsnetele lui Jupiter și Vulcan, au ridicat binefăcător steagurile prevestitoare de pace, au încheiat capitulațiile care întăreau îndată această pace, pe temerari cinstite și bune de primit. Și altele, despre care se va vorbi mai jos, la locul potrivit.

31. Mai departe, se cuvine să arătăm cum s-a vădit răzbunarea lui Dumnezeu. Un oarecare boier moldovean, fiul lui Gavriliță, după nume și faptă Lupul, adică un lup, a fost trimis, în urma poruncii de taină a Măriei Sale țarul, de către domnul Dimitrie Cantemir, cu bani numărați 8 000 de taleri, în Bugeac, spre a cumpăra (chipurile în numele sultanului) zaherele, și care, cumpărând cele de trebuință, s-ar fi putut alătura fără nici o greutate taberei rusești, dar s-a oprit la o mănăstire, numită Florești, care era la numai două mile depărtare de tabăra Măriei Sale țarului, pricinuind că nu ar fi avut destule căruțe, ceea ce nu era adevărat. Căci acesta fusese sfătuit prin scrisorile lui Brâncoveanu și Cantacuzino să nu se grăbească să le trimită zaherelele rușilor, dar dacă ei înșiși vor ajunge până acolo, să nu-i oprească să-și ia acele zaherele. Ca pricină arătau ca dacă vor birui rușii dezvinovățirea va fi pregătită, și anume cât de greu era să adune carele în astfel de vremuri. Dacă vor birui turcii, va avea mărturia vădită a credinței sale față de turci, căci, având atâtea grâne, n-a vrut să le dea vrăjmașului. Pe lângă acestea, Lupul acela a ținut neîncetat corespondență cu vizirul și cu Brâncoveanu, trimițându-le amândurora în fiecare zi vești despre orice se întâmpla în tabăra rusească și nu a lăsat nimic la o parte din ceea ce ținea de slujba de trădător.

32. Brâncoveanu, fiind înștiințat de trimisul său Castriotul și de sus-numitul Gavriliță Lupul despre numărul oștilor Măriei Sale și despre puterea lui, îl încuraja tot timpul pe vizir, care abia trecuse peste munții numiți Cenghe, în Misia, dându-i de știre că oastea rusească avea numai 36 000 și că nu are nici un fel de zaherele; de aceea nu era primejdios să se grăbească, punându-se chezaș că victoria va fi a lui.

33. Măriei Sale țarului vulpea vicleană i-a scris că turcii s-au și apropiat de Dunăre și că un număr oarecare de bosnieci și de arnăuți au să treacă prin Valahia sa pentru a păzi căile și trecătorile de pretutindeni, toate

acestea fiind minciuni. De aceea, el nu poate nicidecum trimite zaherelele (pe care le făgăduise și le avea gata pregătite); cu atât mai puțin nu poate să-și unească armele sale, și a cerut ca să se dea porunci ca, dacă nu întreaga oaste rusească, măcar o parte oarecare din ea să se apropie de hotarele Valahiei; la fel, dacă nu mă înșel, îndemnau și trimisul său Castriotul și domnul Toma Cantacuzino.

34. Și astfel s-a stabilit ca domnul general Rënn să meargă împreună cu Toma Cantacuzino cu 5 000 de ostași în Valahia. Unde, trecând peste râul Șiret, a împresurat orașul Brăila, aflat pe malul Dunării, și în a patra zi l-a luat cu asalt.

35. între timp, un alt general rus, lanus a fost trimis cu alți 7 000 de ostași ca să ocupe un loc pe lângă Fălciu, unde să se dea lupta, pe care vizirul l-a înconjurat cu toată oastea turcească și tătărească. Dar el s-a apărat cu dârzenie și, retrăgându-se, s-a împreunat din nou cu tabăra rusească. Și altele.

36. Vizirul l-a urmărit cu toate ordiile sale, de asemenea, s-a apropiat de tabăra rusească, așezată la locul numit Stănilești, unde a avut loc o luptă foarte crâncenă, ce a ținut trei zile. Și altele.

37. În ziua a patra, spre seară, după tunetele războinice ale lui Marte, a început să strălucească lumina păcii dorite și au fost trimiși soli deosebiți pentru, întărirea capitulațiilor de pace, și altele.

38. După ce s-a încheiat pacea între cele două țări, Măria Sa țarul a mers la Lehia, iar turcii către Dunăre, și altele. La întoarcerea sa de acolo, vizirul l-a luat cu el pe sus-numitul Lupul și l-a trimis înainte la Varna, iar apoi, aducându-l la Adrianopol, fără să arate care i-a fost adevărata vină, a poruncit să i se taie capul.

39. Dar să ne întoarcem la tragedia lui Brâncoveanu și a Cantacuzinilor. În timp ce Măria Sa țarul sosea la Iași, cum s-a mai spus, tot atunci și Brâncoveanu, împreună cu ai săi, s-a dus de la București spre Dunăre și le-a scris turcilor că, la porunca sultanului, este gata să meargă împotriva dușmanului, iar Măriei Sale țarului i-a scris că așteaptă apropierea lui, ca să-i poată trimite zaherelele. L-a mințit pe Hristos, l-a

mințit și pe Mahomed, dar cu o asemenea faptă s-a adeverit acea pildă a lui Solomon, luminată de Duhul Sfânt care glăsuiește: Gura care grăiește minciuni ucide sufletul. Ceea ce apoi într-adevăr întâmplarea a și arătat-o.

40. După ce s-a încheiat acea campanie, Brâncoveanu, dorind să se arate în fața sultanului drept cel mai credincios supus, a răspândit zvonul cel mai nerușinat, scriind la Veneția și Viena și în alte țări creștine cum că rușii au crezut că vor înfrunta și înfrânge nebiruita putere a sultanului cu stacanele lor de vinars. În afară de aceasta, a dat porunci strașnice ca oricine care prin faptă ori prin gând ar avea legături cu rușii să fie socotit vrăjmaș fățiș al țării și al Măriei Sale sultanului și să fie prins și osândit la moarte. Constantin stolnicul se bucura și se lăuda, între două pahare, că sfaturile sale au avut o putere nu mai prejos decât cele ale lui Ahitofel, că el a prevăzut totul cu mintea lui ascuțită și că toate s-au petrecut ca după rânduială, așa cum le-a gândit el. O, Saule în chip de prooroc! Și astfel, împreună cu hiritiselile, i-au trimis daruri foarte mari sultanului la Adrianopol, în întâmpinarea vizirului.

41. Dar, cum spune o zicală, viclenia se înfrânge cu viclenie. Căci cei ce și-au închipuit că i-au biruit cu vicleșugurile lor pe cei doi preaputernici monarhi s-au încurcat ei înșiși în mrejele lor. Pentru că sultanul a început să aducă la îndeplinire ceea ce își pusese în gând (adică să-i stârpească dintre cei vii pe Brâncoveanu și toată familia Cantacuzinilor). În ce chip? Mai întâi a dat un firman de obște, la care s-a adăugat o fetva a muftiului, că dacă cineva, de acum înainte, îl va numi pe domnul Valahiei ghiaur, adică necredincios, acela va fi socotit el însuși necredincios, și să știe toată lumea că lui Brâncoveanu nu-i lipsește decât credința mahomedană, în rest, slujbele și credința lui le întrec pe acelea ale multora dintre turci și sunt foarte plăcute lui Dumnezeu.

42. Aceste laude din partea sultanului, bietul Brâncoveanu, orbit de îngâmfare și de mândrie, le-a înghițit cu gâtlejul deschis, ca pe o undiță aruncată la pești ascunsă în fărâmele de pâine. Și astfel, a început de atunci să-i disprețuiască nu numai pe străini, dar și pe ai săi și pe Cantacuzinii apropiați, ocărându-i uneori de a fi nepăsători și nepricepuți în orânduirea treburilor, iar alteori învinuindu-i de trădare, dar fără temei, alteori socotindu-i necredincioși față de Dumnezeu și de țară, față de sine și de

sultan și amenințându-i că va dovedi aceasta, spunându-le în față: „Voi face ca toată lumea să-și dea seama cine este Brâncoveanu și familia sa și cine sunt Cantacuzinii și familia lor! Voi face ca în casele și curțile voastre să umble oamenii până la genunchi în sângele Cantacuzinilor. Voi sunteți cei care l-ați trimis, spre pierzania mea, pe Toma spătarul (aceasta era dregători a sa în Valahia) în tabăra rusească. Voi cei care l-ați omorât cu otravă pe unchiul meu și fratele vostru, pe domnul Șerban, voi cei care, mai demult, l-ați dat rob leșilor pe Duca, cel ce a fost domn mai întâi în Moldova și apoi în Valahia, voi cei care îmi întindeți mie lațuri zi de zi, dar acum uneltirile și gândurile voastre îmi sunt deja cunoscute, precum și sultanului și lui Dumnezeu.”

43. Grăind Brâncoveanu aceste cuvinte atât de amenințătoare, Constantin Cantacuzino s-a tulburat și, sfătuindu-se cu fratele său Mihail și cu copiii lor, au socotit că e mai bine să-l răstoarne ci mai înainte pe dușmanul lor decât să fie ei doborâți de vrăjmaș și le-a spus o pildă destul de cunoscută tuturor: Cândva, doi vrăjmași călătoreau pe aceeași corabie și vremea fiind cumplită s-au aflat în primejdie de moarte; atunci unul dintre ei l-a întrebat pe corăbier de unde va începe să se scufunde corabia, de la pupă sau de la proră? Corăbierul i-a răspuns că de la proră, iar acesta zise: e bine, căci îl voi vedea măcar cu o singură minută mai înainte pe vrăjmașul meu pierind, iar după aceea pot să mă prăpădesc și eu.

44. Și hotărându-se astfel, au început să pregătească treaba privind mazilirea și pieirea lui Brâncoveanu. În acel timp se mai afla încă în Transilvania, plecat acolo, Dimitrie Racoviță, fratele lui Mihail Racoviță, domnul Moldovei (care, pe atunci, trăia la Constantinopol), ginerele lui Mihail Cantacuzino, despre care s-a pomenit mai sus. Amintitul Dimitrie Racoviță de aceea fugise în Transilvania fiindcă fusese osândit la moarte de Brâncoveanu, pentru că venise și el la Iași, la Măria Sa țarul fără voia domnului. De aceea, Cantacuzinii i-au trimis scrisori de taină și l-au învățat ce șiretlicuri și învinuiri trebuia să scrie el împotriva lui Brâncoveanu și să le trimită la Țarigrad, la fratele său, Mihail Racoviță, pentru ca acesta să le înfățișeze, la vremea potrivită, vizirului și altor mari dregători ai Porții. Care a și făcut întocmai, după cum se povestește mai jos.

45. Lui Constantin Cantacuzino nu i-a fost greu să-i întindă năvodul aducător de moarte lui Brâncoveanu, deoarece nu numai că îi cunoștea toate tainele și corespondențele lui cu chesarul, cu țarul și cu ceilalți stăpânitori creștini, dar și păstrase la el toate copiile scrisorilor și chiar unele scrisori în original, din care, alegând ponturile înfățișate mai jos, a scris în felul următor și, prin pomenitul Dimitrie Racoviță din Transilvania, le-a trimis vizirului Ali-Pașa la Țarigrad.

Ponturi de învinuiri împotriva lui Brâncoveanu, trimise de către Cantacuzini la Poarta Otomană:

- *1-mo*. Că el încă mai are în taină corespondență cu împăratul roman și cu cel rusesc, cu craiul leșesc și cu Republica Venețiană și le face cuoscut acelor preaputernici tot ce se petrece în ascuns la Poarta Otomană.
- *2-do*. Că împăratul Leopold a întărit prin hrisovul său, dat la leat 1695, ianuarie, ziua 30, la Viena, și i-a numit pe veci pe Brâncoveanu și pe toți urmașii săi de parte bărbătească principi ai Sfântului Imperiu Roman, pentru credincioasele și multele sale slujbe, după cum se spune chiar în hrisov.
- *3-tio*. Că a luat de la supuși dări mari, numai în folosul său, pe care le-a trimis spre păstrare în vistieria chesarului și în Republica Venețiană.
- *4-to*. Că, pricinuind, că ar avea nevoie de a schimba aerul, el trăiește șapte luni pe an la Târgoviște, spre marea îngreunare a supușilor, dar de fapt, fiindcă se teme de mazilire și ca să poată fugi la nevoie în Transilvania, unde și-a dobândit sate - pe unele cumpărându-le cu bani, iar pe altele primindu-le în dar de la chesar - în care și-a clădit cetăți și palate. Și altele.
- *5-to*. Că se pregătește deja să se hainească și să fugă cu toată familia sa fie la Veneția, fie la Viena, undi de și-a trimis mai înainte agenții săi.
- *6-to*. Că Toma Cantacuzino a plecat în Rusia din porunca și cu știrea sa.
- *7-mo*. Că și-a făcut trâmbițe de argint la Viena, cum n-a avut vreodată nici chiar sultanul.
- *8-vo*. Că a bătut monede de aur în Transilvania, cu numele și cu chipul său, de mare preț și numeroase, de la doi până la zece galbeni, dintre

care s-a trimis una la Țarigrad, pentru ca sultanul să se încredințeze de adevăr.

Acestea au fost deci învinuirile mai de seamă, ticluite asupra lui Brâncoveanu de către Cantacuzinii săi, la care au fost adăugate și niște copii ale unor scrisori din corespondenta sa cu stăpânitorii creștini, pe care, primindu-le vizirul, le-a înfățișat sultanului și s-a dat poruncă din partea lui de a se trimite în Valahia un om de încredere, care să audă chiar de la Cantacuzini dacă toate cele vestite din Transilvania în numele lor sunt adevărate. Aceluia, după ce a sosit acolo, ei nu numai că i-au întărit că toate acestea erau adevărate, dar că mai sunt și multe alte mari nelegiuiri ale sale împotriva Măriei Sale sultanului, însă ei nu pot nici să înceapă, nici să le dezvăluie pe acestea atâta timp cât se află el la domnie.

46. După ce trimisul acela s-a înapoiat cu acea știre, s-a hotărât ca sărmanul Brâncoveanu să fie prins de viu, în orice chip. Și tocmai pe când vizirul se gândea la acestea (parcă pentru a se împlini răzbunarea lui Dumnezeu), Brâncoveanu - care avea să o ceară de soție pentru fiul său Radu pe fiica prințului Antioh Cantemir - ca să vină, cu învoirea vizirului, de la Țarigrad în Valahia spre a se face nunta, i-a trimis vizirului o scrisoare cu un astfel de înțeles: Deoarece acum câțiva ani fiul nostru a fost logodit cu fiica prințului Antioh Cantemir, iar acum, pentru că fratele lui a părăsit credința față de sultan și s-a hainit la ruși, nu pot să nu mă tem să: nu se ivească vreo bănuială dacă vom face după obiceiul legii noastre. Pentru aceasta, dacă vizirul nu va binevoi să-și dea fericita învoire, el este gata să strice logodna făcută (deși ar fi împotriva legii creștine) și să găsească pentru fiul său o altă mireasă, după fericita bunăvoință a sultanului său.

47. Vizirul, primind scrisoarea lui Brâncoveanu, a găsit tocmai în acea scrisoare calea pierzaniei sărmanului Brâncoveanu, după cum plănuise el în sufletul său, și i-a răspuns că nu numai că îi îngăduie să o aducă de la Țarigrad în Valahia pe logodnica fiului său (cu toate că ea este nepoata hainului Dimitrie), dar, pentru credința lui, nu o dată arătată, o va lăsa să plece cu mare cinste, dându-i pentru alai capugi-bași și ceauși. Iar el să întocmească totul după pofta inimii sale și, spre a-și arăta slava sa în fața altor principi, să facă nunta fiului său cu o solemnitate cât se poate de mare.

48. Acestea erau scrise în scrisoarea vizirului, dar în mintea sa avea înscris altceva, deoarece el se aștepta ca Brâncoveanu să-l trimită la Constantinopol pe fiul său, însoțit de un mare număr de rude, pentru a-și lua de acolo logodnica. Pe lângă aceasta, are să-si aducă și pietrele scumpe, comorile de aur și de argint (pe care le păstra la Korona, în Transilvania), pentru înfrumusețarea fastului călătoriei. Și vizirul nu s-a înșelat în părerile sale. Căci Brâncoveanu, primind de la vizir o astfel de împuternicire deplină, fără să bănuiască nimic despre nenorocirea ce i se pregătea, a hotărât să trimită fără întârziere la Constantinopol, pentru a o lua în siguranță pe logodnica fiului său, nu pe fiul, ci pe fiica sa cea mai mare, cu soțul ei, cu multe podoabe și cu multe comori trebuincioase pentru înfrumusețarea atât a fiicei, cât și a logodnicei.

49. Și astfel, Brâncoveanu, pregătindu-se pentru sărbătorirea nunții, și-a adus toată averea din Transilvania și a lăsat-o pe fiica sa să plece cu mare alai la Constantinopol. Între timp, vizirul vorbind în taină cu unul din apropiații casei sale zicea că: Este un lucru uimitor, și chiar nu pot să mă dumiresc, ce are la inimă și cât este de credincios acest domn al Valahiei. Căci dacă judecăm după darurile lui bogate, trimise zilnic, după silința sa și râvna cu care îndeplinește poruncile sultanului, după cârmuirea dreaptă și cuvenită a țării și altele, s-ar părea că este vrednic de toată încrederea. Dar, pe de altă parte, după cum sunt pe deplin încunostințat de către oamenii săi de casă, că uneltește să se hainească și să fugă, l-aș socoti drept necredinciosul cel mai netrebnic și mai nerecunoscător. De aceea, trebuie să cercetăm mai îndeaproape faptele sale, iar apoi să judecăm ce să facem cu un astfel de om; și astfel s-au sfătuit să-l mazilească și să-l pedepsească cu moartea pentru nelegiurea hainirii.

50. Întărind acel sfat, vizirul a dat poruncă și l-a numit pe un oarecare Mustafa-Aga capugi-basa și a pregătit toate, potrivit îndemnului trimis mai înainte de Cantacuzini, dar au mai zăbovit puțin, până când fiica lui Brâncoveanu, care plecase deja din Valahia, avea să sosească la Țarigrad.

51. O, soartă neștiută și de nepătruns hărăzită de Dumnezeu! Pe când se urzeau toate acestea la Constantinopol, s-a întâmplat ca un oare care medic grec, pe nume Anton Corea, să pregătească la curtea lui Kaimakam-Pașa doftoriile pentru un oarecare bolnav; a venit atunci, pentru a-l vizita pe

bolnav, secretarul vizirului și, printre alte discuții, a spus și aceasta, că domnul Valahiei este socotit un răzvrătit, că pentru mazilirea și prinderea lui a fost numit un capugi-basa, care urmează să plece peste câteva zile. Și altele. Auzind acestea, sus-numitul medic le-a povestit unui alt grec, prieten de-al său, iar acela, fără nici o zăbavă, i-a dat pe de plin de știre lui Brâncoveanu, printr-o scrisoare, ce nenorocire i se pune la cale. Brâncoveanu a destăinuit acea scrisoare sfetnicilor săi, și în primul rând lui Constantin Cantacuzino, iar aceștia i-au răspuns: Preaînălțate Doamne, se apropie sărbătorile Sfintelor Paști, iar grecul acela are nevoie de bani și de aceea, printr-o astfel de scorneală, crede că va primi ceva de la milostenia ta. Toate celelalte sunt minciuni, după cum o arată scrisorile atât de binevoitoare și de milostive față de tine primite de la vizir. Și astfel, după îndemnul sfetnicilor celor mincinoși și fățarnici, grecul acela care i-a înfățișat adevărul a rămas disprețuit și a fost socotit nevrednic nu numai de a primi daruri, dar nici măcar un răspuns.

52. Astfel, spre nenorocirea de neînlăturat care îl aștepta pe Brâncoveanu, la leat 1714 a fost trimis cu porunca de mazilire capugiul Mustafa-Aga, un vechi prieten al lui Brâncoveanu, care a sosit în luna martie, în ziua de 23, la București și s-a prefăcut a nu avea nici o poruncă pentru domn, ci numai că era trimis la pașa din Bender și că, mergând el într-acolo, a adăstat să-l viziteze și pe domn, ca pe un vechi prieten al său. Fiind primiți la han în aceeași zi de capugi-bașa, Cantacuzinii l-au învățat noaptea în taină ce trebuia să facă a doua zi. Căci i se poruncise prin viu grai de către vizir să nu înceapă să facă nimic fără sfatul Cantacuzinilor.

53. În zorii zilei a doua, capugi-bașa l-a înștiințat pe domn printr-o slugă a sa că este deja timpul să plece la drumul său și de aceea să binevoiască să-l primească în audiență. Brâncoveanu, orbit de norocul său de invidiat, fără să bănuiască nimic, a poruncit să fie condus la el capugi-bașa cu alaiul obișnuit și tocmai la vremea când toți boierii obișnuiau să fie prezenți la curtea domnească, iar Brâncoveanu l-a primit cu cinste; după el au intrat doisprezece slujitori ai săi, numiți ciohodari, care aveau ascunse sub haine hangere și pistoale. Acelora li se poruncise ca, dacă domnul nu va asculta porunca sau se va împotrivi, să-l taie cu săbiile și să-l ucidă de îndată.

54. După cuvântările ceremoniale, capugi-bașa a spus că are să-i dea de știre ceva de taină și de aceea să poruncească să părăsească cu toții încăperea, în afara tălmaciului. Când s-a făcut aceasta, a scos porunca și a început să-i grăiască: Într-adevăr, n-aș fi vrut să-ți aduc eu ție, prietenul meu, astfel de vești, dar credința mea față de sultan mă silește să săvârșesc ceea ce mi s-a poruncit. Să știi deci că ești mazilit din domnie și dat sub straja celor de față; aceia l-au înhățat de îndată, i-au legat mâinile și picioarele și l-au târât într-una din odăile cele mai dinlăuntru.

55. Îndată după aceea, capugi-bașa a început să citească o altă poruncă de obște către Cantacuzini și către ceilalți boieri munteni, în care se arăta că Brâncoveanu este un răzvrătit și vinovat de a-l fi supărat pe Măria Sa sultanul. De aceea și este mazilii, și fără nici o întârziere urmează să fie trimis, sub pază puternică, cu întreaga sa familie și cu toată averea lui la Poartă. Iar dacă va cuteza cineva să se împotrivească poruncii sultanului, să știe toți că au să sosească, fără întârziere, douăsprezece mii de ostași, care îi vor pustii cu focul și cu sabia pe toți locuitorii.

56. Cei ce n-au cunoscut lingușirea Cantacuzinilor s-au cutremurat la auzul acestora, numai singuri Cantacuzinii, bucurându-se, au răspuns că nimeni dintre supușii sultanului, nu numai cu fapta, dar nici cu gândul, nu se va împotrivi; să fie toate după porunca sultanului.

57. A doua zi, pentru punerea noului domn și pentru trimiterea la Poartă a celui mazilit, a sosit și imbrihorul Ahmed-Aga, care, intrând în divan, unde se aflau deja adunați toți boierii, le-a citit un firman în care, pomenindu-se fățiș numele lui Ștefan Cantacuzino, fiul lui Constantin Cantacuzino, a anunțat că este pus domn al Valahiei; acela însă s-a prefăcut că nu este vrednic de o astfel de cinstire și că nici nu i se cuvine atâta milostivire. Imbrihor-aga, trăgându-l parcă cu sila la mijloc, l-a îmbrăcat cu caftan (cum este obiceiul) și l-a silit să se așeze pe tronul domnesc. Săvârșindu-se acestea, a fost recunoscut și salutat de către toți ca domn. Constantin Cantacuzino, ca un crocodil, eu un ochi se prefăcea că îi pare rău și plânge nenorocirea Iui Brâncoveanu, iar cu celălalt se bucura și se veselea pentru împlinirea dorinței lui.

58. După săvârșirea acestei tragedii, Ștefan, noul domn, fie pentru a se dezvinovăți, fie pentru a tămâia cu fumul mândriei ochii bietului

Brâncoveanu, stăpânul său, a intrat în încăperea unde acesta era ținut strâns legat și a zis că îi pare rău să vadă o astfel de schimbare neașteptată, despre care nici prin gând nu i-a trecut, spunând că atunci când fusese el supus unui astfel de domn se simțea un om fericit; îmbrăcând însă straiele domnești, a ajuns mai nenorocit decât toți. Brâncoveanu i-a răspuns: „Fiindcă în starea de față a lucrurilor toate mi se par și sunt jalnice, am o singură bucurie, că te văd pe tine, nepoate, iar nu pe un străin ca urmaș al meu.” Și a mai adăugat și aceasta: „Băiatule, Ștefane! Dacă toate relele ce mi s-au întâmplat îmi sunt trimise de la Dumnezeu, fără mijlocirea nimănui, pentru păcatele mele, facă-se voia lui cea dumnezeiască, dar, dacă s-au întâmplat din răutatea omenească a celor ce se bucură de pieirea mea, Dumnezeu să le ierte acest păcat vrăjmașilor mei, dar să se păzească aceștia de strașnica mână a dreptei răzbunări a lui Dumnezeu.”

59. După aceea, nefericitul Brâncoveanu, cu soția și cu cei patru fii ai săi și cu soția fiului celui mai mare, care avea în brațe un copil (care acum a mai rămas numai el singur printre cei vii, din tot acest neam), și cu cei patru gineri (ale căror soții au rămas în Valahia) au fost duși sub o pază puternică la Constantinopol și în ziua întâia a Sfintelor Paști, la leatul mai sus pomenit, trecând Dunărea, au sosit în orașul Rusciuk din Misia, în aceeași zi a Sfintelor Paști, pe fiica cea mai mare (despre care s-a pomenit mai sus că fusese trimisă de tatăl ei la Țarigrad pentru a o lua de acolo pe logodnica fratelui ei, fiica prințului Antioh Cantemir), în timp ce asculta slujba la Patriarhie, câțiva ieniceri au scos-o din biserică după poruncă și în mijlocul uliței i-au smuls toate pietrele prețioase și alte podoabe, iar pe ea au dat-o în paza lui ceauș-bașa și pe soțul ei în paza lui bașbakikuli, adică a maimarelui ispravnicilor birurilor obștești, și toată averea ei a fost înscrisă și dată în vistieria sultanului.

60. După trei săptămâni Brâncoveanu a fost adus la Țarigrad și întemnițat, cu întreaga-i familie pomenită, la Edikule, în locul cel mai întunecat. După plecarea lui Brâncoveanu din Valahia, imbrihor-aga, strângând toate averile sale mișcătoare (și înregistrând pe cele nemișcătoare) le-a trimis la Țarigrad, împreună cu Văcărescu, vistierul secret și sfetnicul său de taină, pus în lanțuri.

61. Băgat în temniță, Brâncoveanu poate că ar fi scăpat de osânda la moarte dacă domnul Ștefan Cantacuzino și tatăl său Constantin, cu ponegririle lor neîncetate, cu învinuirile lor drepte și nedrepte, nu ar fi ațâțat împotriva lui furia sultanului, și care îl pârău neîncetat, și în taină, și pe față, pe bietul Brâncoveanu, dezvăluind fără teamă corespondențele lui, atât pe cele mai de demult, cât și pe cele mai noi, cu stăpânitorii creștini, precum și planurile sale de a-l trăda pe sultan la vremea potrivită. Adăugând la aceste rele altele și mai rele, au trimis înaintea lui imbrihor-aga, care pleca de la București, pe câțiva oameni cu jalbe, învățați de ei, care i s-au plâns că în vremea numeroșilor ani de tiranie ai lui Brâncoveanu au fost ruinați de el, fiindcă o mare parte din averile lor au fost date chesarului, țarului și altor stăpânitori creștini, ca să le câștige prietenia cu ajutorul unor daruri mari, așa că acum, din pricina sărăciei și a jafurilor, ei nu au de unde plăti birurile sultanului.

62. Sultanul, înfuriat de aceste învinuiri de căpetenie aduse împotriva lui Brâncoveanu de ai săi, a poruncit să fie chinuit până ce va destăinui bogățiile ascunse. Și astfel fa fost dus din Edikule la Furnus (aceasta este o temniță din cazarma bostangiilor, unde se fac cercetările de taină) și judecat. Acolo, Brâncoveanu cu fiul său cel mai mare, Ștefan, au fost supuși, timp de cinci zile, la cele mai cumplite cazne, până ce au mărturisit toate cele privitoare la trădarea și la bogățiile lor.

63. De asemenea, în ziua de 15 august, fiind aduși în fața sultanului, s-a poruncit să li se taie capetele. Brâncoveanu, când l-a văzut pe călău venind cu sabia scoasă, s-a adresat, se spune, copiilor, zicând: „Copii, țineți-vă tare! Am pierdut tot ce am avut pe lumea aceasta, să ne mântuim măcar sufletele noastre și să, ne spălăm păcatele noastre cu sângele nostru!” Și, astfel, a fost tăiat mai întâi Văcărescu, dregătorul său, în al doilea rând Matei, fiul cel mai mic, în al treilea rând Badul (acesta a fost logodnicul fiicei lui Antioh Cantemir), în al patrulea rând Ștefan, cel de-al doilea născut, în al cincilea rând Constantin, primul născut, iar în sfârșit însuși sărmanul domn Brâncoveanu, ale căror trupuri au fost aruncate în mare, iar capetele lor, înfipte în sulițe lungi, au fost purtate câtva timp pe ulițele orașului, unde un crainic striga că așa vor sfârși toți trădătorii.

64. Sfârșindu-se aceste tragedii, doamna văduvă, cu nepoțelul cel mic, cu singura fiică și cu cei patru gineri, ca să scape de temniță și de primejdia morții, s-au răscumpărat, obligându-se să dea, după învoială, 250 000 de taleri, sumă pe care au plătit-o din strângerile lor de bani; ea și ceilalți care au fost cu ea ar fi scăpat cu totul dacă domnul Ștefan n-ar fi înduplecat Poarta prin vicleșugurile sale și deopotrivă cu o sumă de arginți ca să fie trimiși în surghiun la Kotaiu (un oraș în Asia Mică, la opt zile depărtare de Constantinopol), unde ea a stat trei ani. Apoi a fost slobozită în Valahia (cu înapoierea tuturor moșiilor soțului), unde trăiește și acum.

Starea nefericită a domniei preanefericitului Ștefan Cantacuzino și jalnicul sfârșit al Cantacuzinilor

1. Ștefan Cantacuzino a primit firman de domnie de la Poartă în ziua de 23 aprilie a anului mai sus pomenit.

2. Sultanul, care avea de gând să stârpească, la timpul potrivit, întreaga familie a Cantacuzinilor, deoarece i se adusese la cunoștință de către unii boieri munteni că domnul Ștefan a tăinuit la el o mare parte din pietrele scumpe ale lui Brâncoveanu, a început să-i zică vizirului: „Acești câini, care nu s-au sfiit să mă înșele și să mă lingușească nu numai pe mine, ci și pe domnul lor și pe toți ceilalți stăpânitori creștini, trebuie să moară tot ca niște câini.”

3. La leat 1716, ianuarie, ziua 21, a venit la București pentru mazilirea lui Ștefan un capugi-bașa, pe care domnul Ștefan l-a primit ca de obicei, fără să bănuiască nimic. Iar acela, scoțând un firman al sultanului, l-a pus pe un grămătic turc să-l citească în fața tuturor, în care se spuneau acestea: „Este destul cât timp a ținut Ștefan domnia; de aceea, sultanul, binevoiește ca Nicolae Mavrocordat, domnul Moldovei, să treacă la domnia muntenească, iar el să plece la Constantinopol, unde milostenia și mărinimia sultanului îi vor arăta de unde poate avea mulțu mirea unui trai îmbelșugat și fericit.”

4. In același an, ianuarie, ziua 25, domnul Ștefan și tatăl său Constantin Cantacuzino și Păuna, soția lui Ștefan, cu cei doi fii, Radul și Constantin, au plecat la Constantmopol, unde lui Ștefan i s-a îngăduit la

început să locuiască în Casele muntenești; prietenii săi, atât creștini, cât și turci, se duceau la el slobozi, fără să știe că vizirul îi vrea moartea.

5. Vizirul Ali-Pașa, care pe atunci strângea oastea la Adrianopol împotriva Moreei, i-a scris caimacamului Constantinopolului să tălmăcească ultima scrisoare a generalului-guvernator al Transilvaniei către Ștefan și să o arate sultanului, spre a se da astfel în vileag necredința lui față de sultan și corespondența lui tainică cu chesarul. Făcându-se acestea, [Cantacuzinii] au fost aruncați, din porunca sultanului, mai întâi în temnița bostangi-bași-ilor, apoi, în săptămâna Preasfintei Treimi (căreia ei nu i-au păstrat credință), în 1716, iunie, ziua 7, la ceasurile patru din noapte, a fost gâtuit mai întâi Ștefan, apoi tatăl său Constantin, iar capetele lor, jupuite și umplute cu bumbac, au fost trimise vizirului la Adrianopol, iar trupurile lor aruncate în mare. După puține zile, au fost aduși sub o pază puternică la Adrianopol Mihail Cantacuzino, fratele lui Constantin Cantacuzino, și Radul Dudescul, soțul sorei domnului Ștefan, și, fără nici o cercetare, au fost gâtuiți de îndată. Iar Păuna, soția domnului Ștefan, cu cei doi fii, a fost ascunsă de niște creștini și printr-o minunată mijlocire a lui Dumnezeu a izbutit să fugă de la Constantinopol la Xeapole și, după ce a fost la Roma, Viena și Veneția, a sosit la Sanktpiterburh, unde și acum, din preaînalta milostivire a Măriei Sale țarului, își petrece viața. Să învețe răufăcătorii că nu vor birui nicidecum milostenia și dărnicia făcătorilor de bine și că în această monarhie pravoslavnică se păstrează pe deplin acea dumnezeiască poruncă: Faceți bine celor ce vă urăsc!